

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1281

Vragen van de leden **Van der Lee** en **Diks** (beiden GroenLinks) aan de Ministers van Economische Zaken en Klimaat en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over *het rapport «Human rights in windturbine supply chains» van ActionAid en SOMO* (ingezonden 22 januari 2018).

Antwoord van Minister **Wiebes** (Economische Zaken en Klimaat) mede namens de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (ontvangen 26 februari 2018).

Vraag 1

Bent u bekend met het rapport «Human rights in windturbine supply chains» van ActionAid en SOMO?¹ Kunt u een reactie geven op het rapport?

Antwoord 1

Ja. Het rapport schetst het beeld dat voor de energietransitie veel grondstoffen nodig zijn. Deze grondstoffen zijn onder andere afkomstig uit mijnbouwgebieden waar mensenrechtenschendingen, kinderarbeid en milieuvervuiling kunnen voorkomen. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft op 23 juni 2017 een conferentie georganiseerd over de benodigde grondstoffen voor de energietransitie, waarin de casus van windmolens specifiek aan bod kwam². In het rapport stellen ActionAid en SOMO dat zij groot voorstander zijn van de energietransitie en de belangrijke rol van windenergie daarin, omdat deze transitie essentieel is om klimaatverandering tegen te gaan. Om de energietransitie in alle aspecten duurzaam te maken, moeten de benodigde grondstoffen op een duurzame wijze gewonnen worden. Het kabinet deelt deze visie.

Vraag 2

Deelt u de conclusie van de auteurs dat in de Wet windenergie op zee noch in het huidige beleid voor het verlenen van vergunningen en subsidies voor windparken op zee criteria voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen in toeleveringsketens bevatten?

¹ <https://actionaid.nl/2018/01/18/human-rights-wind-turbine-supply-chains/>

² www.rawmaterialsconference.nl

Antwoord 2

Er zijn in de Wet windenergie op zee en bij de vergunning- en subsidieverlening geen eisen opgenomen met betrekking tot internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen in de toeleveringsketens.

In de regelgeving op basis van de Wet windenergie op zee zijn wel diverse eisen opgenomen ten aanzien van de bouw van de windparken. Het gaat dan onder andere om de technische en financiële haalbaarheid van windparken, de veiligheid, het betrekken van de regionale economie, en het ontzien en stimuleren van de natuur. Ten aanzien van de toeleveringsketens zijn de eisen met name gericht op haalbaarheid en veiligheid, zoals certificering van turbines en andere componenten.

Vraag 3, 4 en 5

Deelt u de mening van de auteurs dat de Nederlandse overheid zich met het onderschrijven van de richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) voor multinationale ondernemingen eraan heeft gecommitteerd om alle multinationale ondernemingen die opereren in en vanuit Nederland de richtlijnen in acht te laten nemen? Zo nee, waarom niet?

Bent u bekend met de in de UN Guiding Principles on Business and Human Rights beschreven verantwoordelijkheid van overheden om respect voor mensenrechten te waarborgen wanneer overheden een contractuele relatie aangaan met bedrijven door middel van vergunningsprocessen?

Deelt u de conclusie van de onderzoekers dat de Nederlandse overheid een verantwoordelijkheid heeft om in lijn met de UN Guiding Principles on Business and Human Rights en de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen, aanvragers van windparkvergunningen en -subsidies gepaste zorgvuldigheid ofwel *due diligence* ten aanzien van mensenrechten uit te laten voeren in hun grondstoffenketens? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 3, 4 en 5

Het kabinet hanteert de *UN Guiding principles for business and human rights* (UNGPs) en de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen (OESO-richtlijnen) als normatief kader voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het kabinet onderschrijft ook de *Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas* die op de OESO-richtlijnen voortbouwt. Het kabinet verwacht van bedrijven dat zij zich houden aan deze internationale kaders voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Bedrijven hebben een verantwoordelijkheid om mensenrechtenschendingen en milieuvervuiling in hun toeleveringsketens in kaart te brengen en aan te pakken.

Het rapport stelt terecht dat de Nederlandse overheid een verantwoordelijkheid heeft om het genoemde normatieve kader te implementeren. Dit heeft betrekking op de rol van de overheid als beleidsmaker, waarmee bedrijven kunnen worden gestimuleerd om maatschappelijk verantwoord te ondernemen, maar ook op de rol van de overheid als inkoper, aanbestede, subsidieverlener of vergunningverstrekker. Onder de UNGP's hebben staten de verplichting om bij het aangaan van overeenkomsten of het vaststellen van wetgeving voor de levering van diensten door bedrijven die invloed kunnen hebben op mensenrechten, adequaat toezicht uit te oefenen. Gepaste zorgvuldigheid (*due diligence*) door bedrijven is daarbij een belangrijk middel om zicht te krijgen op de werkwijze van bedrijven.

Bij inkoop, aanbestedingen en subsidies is sprake van een financiële relatie tussen een bedrijf en de overheid, wat de verantwoordelijkheid van de overheid vergroot. De overheid is zich hiervan bewust. Binnen het bedrijfsleveninstrumentarium zoals bij het *Dutch Good Growth Fund*, geldt maatschappelijk verantwoord ondernemen als een voorwaarde voor bedrijven om deel te kunnen nemen aan deze regeling. Bij inkoop stelt de overheid *due diligence* door de leverancier reeds verplicht voor inkoopcategorieën met een verhoogd risico op mogelijke misstanden in ketens. Ook bij aanbestedingen boven de EU-aanbestedingsdrempel binnen Rijksinkoopcategorieën met een verhoogd risico moet de *due diligence*-eis worden opgenomen. De windparken zijn geen onderdeel van deze Rijksinkoopcategorieën.

Bij windparken op zee werd tot voor kort een subsidie en een vergunning verleend, maar de laatste tender voor een windpark is alleen opengesteld voor subsidieloze inschrijvingen. Hier is de relatie tussen overheid en de

ontwikkelaar één van vergunningverlening. Er is dus geen sprake van een contractuele en ook niet langer van een financiële relatie met de ontwikkelaar. Maar ook in dit geval wil het kabinet zijn invloed aanwenden om de zorgvuldigheid in de toeleveringsketens te vergroten.

Vraag 6

Hoe gaat u ervoor zorgen dat mensenrechtenwaarborgen in windturbineketens mee worden genomen in toekomstige tenders en vergunningaanvragen voor windenergie en het nieuwe Nationale Klimaat- en Energieakkoord?

Vraag 7

Bent u bereid het initiatief te nemen om binnen het lopende proces om tot een sectorakkoord te komen, of op een andere wijze, te komen tot bindende afspraken met de gehele energiesector, offshore-bouwbedrijven en windturbinefabrikanten over het identificeren, voorkomen, mitigeren en in kaart brengen van milieu en mensenrechtenrisico's? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe gaat u dit initiatief vormgeven en op welk moment kunt u de Kamer informeren over de voortgang?

Antwoord 6 en 7

Het kabinet stimuleert sectoren om mensenrechten in productieketens te waarborgen door het sluiten van convenanten voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen («IMVO-convenanten»). Het doel van IMVO-convenanten is om individuele bedrijven te helpen bij de aanpak van problemen en misstanden, die zij alleen veel moeilijker kunnen aanpakken. Het SER-advies IMVO-convenanten³ en het kabinetsbeleid op het gebied van IMVO, vormen de basis voor de nadere afspraken in deze convenanten. In een IMVO-convenant verbinden partijen zich tot het behalen van tastbare resultaten op het terrein van internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen. De afspraken zijn gebaseerd op de OESO-richtlijnen en de UNGP's. Partijen leggen zich in een IMVO-convenant vrijwillig vast op bindende afspraken.

Op 23 januari 2018 vond een kennissessie plaats bij de Sociaal Economische Raad (SER) op initiatief van de Nederlandse Vereniging voor Duurzame Energie (NVDE) en de Nederlandse WindEnergie Associatie (NWEA), in het kader van de voorbereidingen op een IMVO-convenant gericht op de mogelijke risico's van windenergie. Het kabinet moedigt de windenergiesector aan om een IMVO-convenant te sluiten; de overheid wil ook zelf deelnemen aan dat convenant. Een uitkomst van het overleg met sectorpartijen kan zijn dat in aanvulling op acties van de sector, ook de regelgeving met betrekking tot windparken op zee wordt aangepast om zo de gepaste zorgvuldigheid in toeleveringsketens te waarborgen. Een convenant van de windenergiesector kan mogelijk worden uitgebreid met (convenanten voor) andere energiesectoren.

Het proces om te komen tot een IMVO-convenant voor windenergie is in voorbereiding. Via de reguliere Kamerbrieven over IMVO-convenanten en het IMVO-beleid wordt de Kamer geïnformeerd over de voortgang.

³ <https://www.ser.nl/nl/publicaties/adviezen/2010-2019/2014/imvo-convenanten.aspx>